AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ"
Vaikams — „VARPELĮ"

Nr. 76 | Vilnius 1938 m. gruodžio 15 d. (ketvirtadienis) | Pirmi metai

Šiame numeryje

Po Klaipėdos seimelio rinkimų. Vokiečių spaudos nusistatymas. Apsaugos metas Kaune. Lietuvos prekybinės derybos su Lenkija ir Sovietų Rusija. Anglai laikysis griežtos politikos.

Kultūrinės Žinios. Apie rinkimus. Amnestijos klausimas,

SPAUDOS SAVAITĖ IR KAS TOLIAU?

Kasmet, žiemos pradžioje, Vilniaus lietuvių visuomenė įprastu būdu rengia lietuviškos spaudos propagandos savaitę, kurios metu susirinkimuose, įvairiuose vakaruose ir pačioje spaudoje kelia ir svarsto klausimą, kaip reikėtų vertinti, branginti, remti ir palaikyti lietuviškas spausdintas žodis—knyga, laikraštis, žurnalas ir kt. Panašiai daryta ir šiemet. Gruodžio mėnesio 4—11 dienomis Vilniaus lietuvių visuomenė spaudos savaitę atžymėjo taip, kaip jai leido sąlygos, aplinkybės ir jos inteligentinės jėgos. Tuo reikalu buvo spaudoje atsišaukimas, visa eilė aktualių straipsnių ir rengti atitinkami vakarai. Buvo numatyta spaudos savaitė pradėti ir užbaigti tautinės kultūros ir lietuvių literatūros vakarų surengimu. Bet, negavus jiems administracinės valdžios leidimų, įvyko siauresniojo, neviešojo pobūdžio vakarai, kuriuos surengė Vilniaus Lietuvių Studentų Sąjunga (diskusinį), Šv. Mikalojaus parapijos tikybinės brolijos, Vytauto Didžiojo gimnazija, amatininkai, skautai ir kt. Taip pat tenka girdėti, kad kai kur panašiai paminėta spaudos savaitė ir kaime.

Kaip matome, kad ir siauresniu mastu, tačiau spaudos reikalu šis tas bandyta ir pasirodyta gal ne blogiau, kaip kitais metais. Tos savaitės metu mūsų žmonės savo spaudai parodė daug palankumo ir širdies. Visi troško ir pageidavo, kad mūsų spauda kaskart vis augtų ir tobulėtų, kad be jos neapseitų nė viena lietuviškoji šeima.

Vadinasi, tokie buvo teoretiški šio reikalo svarstymo būdai. Na, o kaip gi visa tai galima būtų įvykdyti praktiškai ir kokie, apskritai imant, turėtų būti tokių spaudos savaičių rengimo apčiuopiami vaisiai?

Be abejo, gal kiekvienam yra aišku, kad, jeigu dabar mūsų žmonės neįsigys ir neskaitys daugiau lietuviškų knygų ir jeigu bent jų daugumas neišsirašys ir nepalaikys savo lietuviškojo laikraščio, tai, žinoma, spaudos savaitės rengimo nauda bus tik ta, kad ji davė progos mūsų žmonėms organizuotu būdu pasirodyti ir pakalbėti... Tačiau vis dėlto nesinorėtų vien tiek naudos turėti. Norėtųsi pageidauti, kad kiekvienas šio krašto susipratęs lietuvis savo lietuvišką spausdintąjį žodį remtų ir palaikytų ne kartą, ne vieną savaitę, bet per visus ištisus metus. O kad tai įvyktų, reikėtų tik norėti ir tvirtai pasiryžti.

Pirmiausia lietuviškos knygos skaitymo reikalas. Kiekvienam yra žinoma, kad neskaitant knygų sunkiau yra aukščiau pakilti, pasilavinti ir žmones bei gyvenimą geriau pažinti. Bet kur dabar lietuviškoji knyga gauti? Knygynė kiekvienas negi nusipirks. O tuo tarpu dabar nei Vilniuje, nei Švenčionyse, nei valsčių miesteliuose jau nebėra jokios viešos lietuviškos bibliotekos.

Taip, viešų lietuviškų bibliotekų jau nebėra, bet visur yra nelietuviškos bibliotekos. Jos yra įsteigtos *visų gyventojų* sudėtomis lėšomis (mokesčiai, rinkliavos). Tad ar negalėtumėm mes, lietuviai, pareikalauti, kad tose bibliotekose nors tam tikra dalis būtų ir lietuviškų knygų? Taip pat žinome, kad arkivyskupo įsakymu dabar visur steigiami ir parapijiniai knygynėliai. Argi negalima būtų pareikalauti, kad lietuviškose ir mišriose parapijose tokie knygynėliai taip pat turėtų ir lietuviškų knygų? Juk ir jie steigiami *visų parapijiečių* lėšomis. Pagaliau, ar negalima būtų taip nusistatyti, kad bažnyčiose, įstaigose, įmonėse ar šiaip viešose vietose lietuviams siūlomi lapeliai ir visokie atsišaukimai taip pat būtų parašyti lietuvių kalba? Tokie lapeliai kartais naudinga yra paskaityti, bet kas iš jų, jeigu jie yra parašyti daugeliui nesuprantama kalba?

Taigi, kol susilauksime atskirų lietuviškų bibliotekų, knygynėlių, reikalaukime, kad už mūsų pinigus visos bibliotekos ir knygynėliai įsigytų ir dalintų skaityti lietuviškas knygas.

Apie lietuviško laikraščio išsirašymo reikalą nėr kas ir kalba. Dabar lietuviškas laikraštis tiek yra svarbus, reikalingas ir pigus, kad jo gali neišsirašyti tik didžiausi atsilikėliai, kuriems nerūpi nei pažanga, nei jų šviesesnė ateitis.

Anglai neduos vokiečiams laužyti Klaipėdos statuto

Ryšium su įvykusiais Klaipėdos seimelio rinkimais, kai kurie Vokietijos laikraščiai paskleidė žinių, kad Klaipėdos vokiečiai nepasitenkins statutu, bet reikalaus ko daugiau. Todėl šio mėn. 12 dieną Anglijos parlamente buvo paklaustas premjeras Čemberlenas, ar vyriausybė žino, kad po Klaipėdos seimelio rinkimų Vokietija galinti reikalauti iš Lietuvos pripažinti Klaipėdos vokiečiams tai, ko viviškai nėra statute.

Premjeras Čemberlenas atsakė, kad Anglijos vyriausybė, kaipo vienas iš Klaipėdos statuto-konvencijos signatarų, nepakęstų tokių dalykų. Kartu pranešė, kad tą pačią dieną Anglijos ir Prancūzijos ambasadoriai Berlyne apsilankė pas Vokietijos užsienių reikalų viceministerį Bermaną, kuriam pranešė savo vyriausybių nusistatymą Klaipėdos statuto klausimu. O Anglijos ir Prancūzijos vyriausybių nusistatymas yra aiškus — Klaipėdos statutas ir toliau galioja ir tuo pačiu visas Klaipėdos kraštas yra nedalomoji Lietuvos valstybės teritorija.

Vokiečių spauda susilaiko nuo puolimų

Visi vokiečių laikraščiai Klaipėdos seimelio rinkimų metu ir rinkimams pasibaigus daug rašo apie Klaipėdą, o rinkimų rezultatams priduoda didelės politinės reikšmės.

Tačiau rašydami šiuo klausimu, vengia nedraugingų Lietuvai išsireiškimų ir netgi reiškia nuomonę, kad po rinkimų daug kas esą paaiškės ir tada tarp Lietuvos ir Vokietijos santykiai ilgesniam laikui galės būti sureguliuoti.

Kartu lenkų spaudoje pasirodė žinių, kad šiuo metu Lietuvos ir Vokietijos vyriausybių atstovai veda betarpiškus pasitarimus dėl abiejų valstybių santykių sureguliavimo.

Kaip vyko Klaipėdos krašto seimelio rinkimai

Gruodžio 11 d. įvykę Klaipėdos krašto seimelio rinkimai lietuviams gero nežada. Rinkimų propaganda ir jų eiga vokiečių taip buvo vedama, kad lietuviams sunku buvo ir pasirodyti viešai. Gatvėse pasirodę lietuvių plakatai ir skelbimai iš karto vokiečių buvo plėšomi arba ant jų lipinami vokiškieji. Būta ir provokacijų. Rinkimų dieno rytą Klaipėdos miesto gatvėse pasirodė daugybė voldemarininkų vardu paskelbtų skelbimų, kuriuose buvo lietuviai raginami rinkimuose nedalyvauti, girdi, lietuvių sąrašai esą suklastoti. Kadangi tokių skelbimo lapelių buvo prikabinta ir kai kurių vokiškųjų įstaigų languose iš vidaus, tai nesunku buvo susigaudyti kieno tai yra darbas. Vėliau per radiją ir spaudoje voldemarininkų vadas Sliesoraitis prieš voldemarininkų vardo panaudojimą tokiai provokacijai griežtai užprotestavo.

Rinkimuose dalyvavo beveik visi gavę teisę balsuoti. Tačiau lietuviams ta teise pasinaudoti buvo nelengva. Prie rinkimų būstinių visur stovėjo uniformuoti vokiškosios organizacijos nariai, kurie viešai darė įtakos, kad visi balsuotų tik už vokiškąjį sąrašą. Rinkimų eigą turėjo teisę stebėti ir lietuviškųjų sąrašų atstovai. Tačiau kai kur jų į rinkimų būstines neįsileista. Lietuviai protestavo. Rinkimams pasibaigus, balsuotojų kortelės buvo vežamos į Klaipėdą. Vežant turėjo teisę lydėti ir lietuvių atstovai, bet kai kur vokiečiai jų vežti nesutiko. Todėl kas su tų vietų kortelėmis galėjo būti padaryta, užtikrinti bus sunku.

Į Klaipėdą suvežtos balsuotojų kortelės pradėta skaičiuoti gruodžio 13 d. Skaičiavimas truks kelias dienas. Skaičiuoja vokiečių ir lietuvių pastatyti žmonės.

Po rinkimų Klaipėdos krašte triukšmas aprimo. Gyvenimas vėl įėjo į normales vėžes.

Prekybinės derybos su Lenkija ir Sovietų Rusija

Praėjusio mėnesio pabaigoje Kaune prasidėjusios Lietuvos ir Lenkijos prekybinės derybos dar nepasibaigė. Po įžanginio abiejų pusių pasitarimų ir kelių atskirų komisijų posėdžių pasireiškė principinio pobūdžio nuomonių skirtumų. Lenkų delegacijos pirmininkas net turėjo važinėti į Varšuvą. Dabar, jam sugrįžus, pasitarimai vedami ir toliau. Posėdžiauja abiejų pusių delegacijos bendrai ir mišrios komisijos atskirai. Jau visa eilė klausimų išaiškinta. Kauno spauda spėja, kad iki Naujųjų Metų derybos pasibaigsiančios. Bus pasirašyta vadinamoji kliringo sutartis, pagal kurią abi susitariusios šalys prekybą galės vesti mainų būdu. Vadinasi, tiksliai bus sustarta, už kiek milijonų viena pas kitą pirks, ko pirks ir kaip per bankus bus vedami atsiskaitymai.

Greta prekybos derybų su Lenkija tokios pat derybos vedamos ir su Sovietų Rusija, kuri žadanti kitais metais iš lietuvių pirkti bekonų ir žemės ūkio gaminių už 15 milijonų litų.

Čerčilis siūlo imtis griežtesnių priemonių

Žinomas anglų politikas Čerčilis šio mėn. 11 dieną pasakė reikšmingą kalbą, kurioje, tarp kitko, nurodė, kad po Miuncheno „taikos" ir Čekoslovakijos apkarpymo, Prancūzijai tenka susidurti su Italijos pretenzijomis tuo pačiu metu, kai antras ašies galas rūpinasi Rytų Europa. Italija aiškiai savo pretenzijomis laiko Prancūziją įtemptą, o tuo pačiu laiku Rytų Europai ruošiama kažkokis naujas siurprizas. Po Miuncheno aišku, kad atėjo eilė naujai aukai, nors dar nežinome, kas bus pasirinkta: ar tai bus Klaipėda, ar Dancigas, ar Lenkijos ukrainų pakurstymas prieš Lenkiją, ar gal Transilvanijos gyventojai prieš Rumuniją ir t.t. Dar rašalas nenudžiūvo nuo įvairių šių dienų diplomatinių aktų, kai jau iš vienos pusės vieni tiesia ranką vienur, o kiti kitur.

Tokiu momentu, pareiškė Čerčilis, anglų vyriausybė turėtų labiau atsiduoti ginklavimosi programai kuo greičiausiai įgyvendinti, kad agresorius neužpultų staiga nepasirengusių, juo labiau, kad Anglijos atsakomybė yra didelė visai Europai. Tačiau, kažkodėl anglų vyriausybė to nedaro, aiškiai vengia visko, kas ją priverstų taikintis su opozicija krašte, kuri būtina yra bendradarbiauti vienybėje.

Čerčilis toliau pasakė, kad jau dabar visai aiškiai matą Anglijoje, kokia žalinga esanti ši trumparegė politika. Tačiau gi reikią turėti tikslinga užsienio politiką, kuri vestų į laimėjimą, o ne į pralaimėjimą. Tokiai politikai vesti šiuo metu būtina esą tautinė vienybė ir spartus apsiginklavimas, nes agresoriams tėra galima atsakyti jų pačių kalba. Dabartinis laikas reikalauja ryžtingų ir drąsių žygių ir bet kokie dvejojimai ir drebėjimai gali privesti prie nepataisomos katastrofos.

„L. Ž."

Sustiprintos apsaugos metas Kaune

Nuo gruodžio 10 d. Kauno mieste ir jo apskrityje įvestos šešiems mėnesiams sustiprintos apsaugos metas. „Lietuvos Aidas" rašo, kad tai yra padaryta viešosios tvarkos ir saugumo sumetimais, atsižvelgiant į paskutinėmis dienomis pasireiškusį kai kurių neatsakingų gaivalų siekimą žalingą visuomenės rimčiai veikimą.

Tas pačiame laikraštyje aiškinama, kad dėl įvykių Klaipėdoje Kaune pradėję reikštis negeistini veiksmai, kurie tik didiną žmonių nervingumą ir trukdą piliečių rimtį. Todėl vyriausybė, norėdama užkirsti kelią nenaudingiems tautai ir valstybei išsišokimams, nutarusi Kauno mieste ir apskrityje, kaip valstybės gyvenimo centre, laikinai apibrėžti piliečių laisvę ir tuo tikslu paskelbusi sustiprintos apsaugos metą.

Ryšium su šios apsaugos įvedimu, Kaune suimta buv. krikščionių demokratų partijos veikėjai dr. Birtras, dr. Dielininkaitis ir Klaipėdoje — voldemarininkų vadas Sliesoraitis.

Visi ieško žydams vietų, bet niekas neranda

Nors šiuo metu žydų klausimu spaudoje rašoma mažiau, bet tai nereiškia, kad jis būtų jau išspręstas. Priešingai, žydų klausimas tik norima išspręsti. Svarbiausias dalykas, tai kur apgyvendinti žydus, kurių daugelis Europos valstybių kuo greičiau norėtų nusikratyti. Griežčiausiai, be jokio pasigailėjimo, prieš žydus yra nusistatę vokiečiai. Tačiau ir kitose valstybėse nusistatymas prieš žydus diena dienon stiprėja ir anksčiau ar vėliau žydams teks ieškoti naujų gyvenimo vietų.

Paskutiniu metu rimtai svarstoma nauja žydų apgyvendinimui vieta — Afrikoje. Čia yra numatyti dideli Anglijos kolonijų plotai — Rodezija, kur galima būtų apgyvendinti keli milijonai žydų.

Tuo tikslu anglų ir olandų komisija jau išvyko į Afriką. Be to, Amerikos ir Europos bankai aukoja milijonines sumas, už kurias galima būtų Afrikoje nupirkti žydams žemių ir pervežti iš Europos žydus.

×

Kadangi ir Vengrijoje prasidėjo žydų persekiojimas, tai daugelis Vengrijos žydų priima krikščionybę. Spauda praneša, kad vien Budapešto rabinai gavo pranešimus, kad apie 200.000 žydų esą nutarę pereiti į krikščionybę.

Amerika prieš žmogaus žeminimą

Jungtinių Amerikos Valstybių užsienių reikalų ministeris Hullis Panamerikos konferencijoje pasakė programinę kalbą, kurioje jisai sutraukė visa tai, ką Ruzveltas ir jis pats jau metų eilė skelbia. Savo kalboje, be to, jis įspėjo kai kurias valstybes, nors tų valstybių nesuminėjo. Jis nurodė, kad Amerikos valstybės turi kai kurių bendrų savybių—prisirišimą prie laisvės, žmogaus teisių ir demokratiškumą. Amerikos valstybės yra priglaudusios įvairių rasių, tikėjimų ir kalbų žmones ir parodžiusios savo toleranciją. Toliau savo kalboje ministeris užsiminė apie tas jėgas, kurios griauna „tarptautinės organizacijos pagrindus, priverčia žmogų vergauti, pažemina individą ir iš santykių tarp tautų padaro anarchijos sistemą, pasitikėjimą ginkluota jėga, paneigiant visas saugumo formas". Žmonija stovi prieš sąlygą — laisvė ar vergija, kultūra ar barbariškumas.

Panamerika negali toleruoti, kad ginkluotos jėgos iš svetur sudarytų pavojaus šitam žemynui. Kiekviena Amerikos valstybė turi apsispręsti, kokiomis priemonėmis ji ginsis nuo to pavojaus.

Jungtinės Amerikos Valstybės ginkluosis sausumoje, jūroje ir ore.

Amerikos žemynas negali pakęsti doktrinų ar teorijų, kurias yra atmetusi didžioji valstybių ir kultūrinio pasaulio dalis. Norėdamos išvengti žalingų svetimų įtakų, Jungtinės Amerikos Valstybės turi savo tarpe normaliai keistis savo gaminiais ir ypatingai stengtis palaikyti ramybę ir taiką...

KULTŪRINĖS ŽINIOS

Duokime kaimui populiarių knygų

Šis reikalas jau nekartą mūsų spaudoje buvo keliamas, ypač spaudos platinimo laikotarpiais. Pagaliau, kitaip ir būti negali, nes gi knyga, tai taip pat spauda. Todėl ir šiemet, bediskutuojant viename susirinkime spaudos tobulinimo ir platinimo reikalais, savaime iškilo ir lietuviškos knygos klausimas šiame krašte. Bet aišku yra, kad vien žodžių niekur niekuomet nepakako. Kad ir apie tą patį populiarių knygų reikalą buvo jau tiek prikalbėta ir prirašyta, o vis dėlto šis reikalas, reikia pasakyti, nėra sutvarkytas taip, kaip galėtų būti. Veikiant Laikinajam Komitetui, prie jo buvo susidariusi tam tikra švietimo komisija, kuri turėjo parūpinti kaimui tarp kitko ir populiarių knygų, tačiau jai neteko išplėsti savo veikimo. Bet tai dar nereiškia, kad šis reikalas turėtų pasilikti visai nesutvarkytas. Gera būtų, jeigu mūsų perijodinė spauda, sukrutus bendromis jėgomis ją platinti, rastų provincijoje dvigubai ar trigubai daugiau skaitytoju, negu ligi šiol turėta, tačiau laikraštis niekuomet negalės pavaduoti knygos. Šalia laikraščio reikalinga kaimui ir knyga.

Apie grožinės literatūros knygą čia nekalbėsime, nes šis reikalas pačios produkcijos atžvilgiu atrodo jau kiek geriau, be to gi grožinės literatūros knygos klausimas yra glaudžiai susijęs su rašytojo klausimu. O svarbiausia yra tai, kad grožinė literatūra negali būti gaminama pagal užsakymą ar įsakymą. Tiksliau tariant, grožinės literatūros gamyboje negali būti jokio plano, nes pirmiausia reikėtų gaminti pačius rašytojus, o to, rodos, neįmanoma padaryti. Taigi nors mūsų kaimas labai reikalingas yra ir grožinės literatūros knygų, tačiau, kalbant apie mūsų pačių kūrybą, negalima čia imtis jokio planingo darbo. Šis reikalas tenka palikti patiems rašytojams, pareiškiant tiktai tokius ar kitokius pageidavimus.

Visai kitaip atrodo populiarių knygų reikalas. Čia planingas darbas yra visai įmanomas. Visų pirma kitaip atrodo galimų autorių klausimas. Tiesa, neturime dar žmonių dideliems mokslo veikalams kurti, bet populiarioms mokslo knygutėms rašyti yra gana žmonių. Ligi šiol yra jau išleista kelios knygutės iš medicinos, higienos, veterinarijos ir teisės srities, tačiau to yra maža. Be šitų gal svarbiausių, praktiškai imant, knygučių, būtina dar duoti kaimui knygučių iš kitų mokslo sričių: geografijos, ekonomijos, sociologijos, istorijos ir t. t. Juk tokios knygutės gali būti dar maloniau skaitomos. Tuo pačiu ir žmonių švietimas būtų vispusiškesnis.

Taigi svarbiausios sąlygos populiarių knygučių gamybai yra visai geros: iš vienos pusės turime žmonių, kurie galėtų pagal savo specialybes tokias knygas rašyti, iš kitos pusės turime skaitytojų, kurie laukia naudingos knygos. Reikia tiktai vieno: rimčiau šiuo reikalu susirūpinti. Maža yra susirūpinimo tų, kurie galėtų vieną kitą knygutę parašyti ar išversti. Kitas turi geriausius norus ką nors parašyti, bet, nesant materialinių galimybių, jo norai lieka neįvykdyti. Čia reikia platesnio susidomėjimo. Iki šiol pas mus turi galimybę pasirodyti vien tik medicinos ir ūkiškos knygutės bei kalendoriai, kodėl gi negali būti sudarytos sąlygos kitokioms populiarioms knygutėms atsirasti, juo labiau, kad pats kaimas reikalauja visokių pigių knygų.

Šiuo metu čia keliamas reikalas būtų gan patogu vykdyti, nes yra daug žmonių, kurie, būdami bedarbiais, mielu noru imtųsi knygučių rašymo ar vertimo darbo.

A. Rimdžius.

Koks yra „Ūkininkų Kalendorius"

Jau treti metai, kai Vilniuje leidžiamas yra lietuviškas, mūsų ūkininkams skiriamas, „Ūkininkų Kalendorius". Koks jis buvo pirmaisiais dvejais metais, aš čia neminėsiu, nes kas jį turėjo ir skaitė, jo išvaizdą ir turinį gerai atsimena. Manau, svarbiau yra apibūdinti pats paskutinis, kuris yra išleistas ateinantiems 1939 metams. Taigi, kas jo dar nėra matę arba tik pamatę ir gerai nesusipažinę, visi bendrai pavartykime jo puslapius.

Paėmęs į rankas 1939 metų „Ūkininkų Kalendorių", iš karto pajunti, kad per valandą jo neperskaitysi, nes jis yra storas, turįs net apie 300 puslapių! Viršelis simbolizuoja ūkininko gyvenime keturias metų dalis: pavasarį, vasarą, rudenį ir žiemą. Apie meniškąją išvazdą spręskime sau atskirai.

O dabar svarbiausia kalendoriaus dalis — turinys. Pačioje pradžioje jo leidėjai praneša, kas šiam kalendoriui rūpi. Jie sako:

„1939 m. „Ūkininkų Kalendorius" neša mūsų vargstančiam kaimui daug naujų ūkiškų žinių, o taip pat įdomių, gražių pasiskaitymų laisvoms nuo sunkaus darbo valandoms, ilgiems žiemos vakarams naudingai praleisti".

Taigi tikėkime, kad bus kopasiskaityti, susidomėti ir giliau įsidėti galvon.

Įžanginėje šio kalendoriaus dalyje, kaip paprastai, apibūdinami 1939 metai, kilnojamosios šventės, pranešami būsimieji saulės ir mėnulio užtemimai ir plačiau pasakoma, kokia yra artimiausio kalendoriaus draugo ir bičiulio istorija.

Toliau eina visi mėnesiai, kiekvienos dienos šventųjų ir mūsų tautiniai vardai ir nurodyti to laiko ūkiškieji darbai. Maža to, kiekvieną mėnesį vis raginama susidomėti ir palaikyti Lietuvių Bankas Vilniuje. Perskaitęs visus tuos skelbimus, tiek pasijunti „suminkštėjęs", kad gatavas esi nunešti ir padėti į tą banką net paskutinius skatikus. Jeigu visi šio kalendoriaus skaitytojai būtų jautrūs, be abejo, po kelių mėnesių mūsų vieninteliam lietuviškam bankui dabartinėse jo patalpose tikrai būtų perankšta.

Pagaliau kiti dalykai, už kurių galima užkliūti ilgiau. Štai ilgas ir įdomus agr. M. Kraužlio straipsnis, ką mūsų kraštas yra pergyvenęs ir atsiekęs per paskutinius 20 metų. Apibūdinami prieškariniai ir pokariniai laikai ir nušviečiami mūsų visuomenės kultūriniai laimėjimai.

Toliau taip pat vertingas ir kiekvienam skaitytinas V. Martinkėno straipsnis apie mūsų brangiausiąjį turtą — mūsų gimtąją kalbą. Perskaitęs tikriausiai įsitikinsi, kad mūsų gražioji gimtoji lietuvių kalba tikrai turi būti mums maloniausia ir brangiausia. Kad skaitytojas atsidustų, šis skyrius paįvairinamas eilėraščiais ir užbaigiamas lengvo turinio P. Žukausko novele „Žemės trokštam".

Pagaliau kur čia visus straipsnius ir nupasakosi. Ir vietos maža tėra ir, atvirai kalbant, kyla baimė, kad po tokios platesnės recenzijos gali nieks kalendoriaus ir neskaityti—viskas būtų sužinota lengvesniu ir „pigesniu" būdu. Tad aš sakau „stop" ir pasitenkinu pranešęs tik straipsnius pavadinimus. Štai jie: 1) A. Juškevičiaus „Vilniaus Kalvarijos", 2) J. Grušo novelė „Gera širdis", 3) A. Pangonio „Kaip tvarkosi valstybės", „Svarbieji išradimai", 4) V. Martinkėno „Vilnius lietuvių dainose, 5) prof. K. Pakšto „Didieji Afrikos žvėrys", 6) P. Kunavičiaus „Sportas", 7) A. Tiliaus „Mūsų tėvynė", 8) A. Januškevičiūtės „Brangioji motina", 9) V. K. Sabūnaičio novelė „Pirmoji vaga", 10) V. Skiauterio „Savų namų meilė", 11) J. Rimanto novelė „Batsiuvio sūnus", 12) agr. J. Jankausko „Lietuvos valstybės žemės ūkis po 20 metų", „Varpiniai, bulvės ir šakniavaisiai 13) agr. M. Kraužlio „Kaip augalas gyvena", 14) agr. J. Pajaujo „Mikroorganizmų pasaulis", „Mineralinės trąšos", 15) agr. M. Čibiro „Sėjamosios mašinos", ir kt.

Toliau yra šie skyriai: 1) Gyvulių ūkis, 2) Moterims, 3) Teisiniai patarimai, 4) kooperacija ir 5) informacijų skyrius, kur sužymėtas valdinės įstaigos, bankai ir mūsų veikinčios organizacijos.

Be to, kalendorius paįvairintas gražiais eilėraščiais, atitinkamomis iliustracijomis ir braižiniais.

Apskritai imant, šis 1939 m. „Ūkininkų Kalendorius" yra lyg tam tikra enciklopedija, kur nušviesti patys svarbieji mūsų ūkininkų ir visos mūsų visuomenės tautinio, kultūrinio ir ekonominio gyvenimo reikalai. Tik reikėtų pageidauti, kad visi, kurie tais reikalais domisi, šį „Ūkininkų Kalendorių" įsigytų ir jį atydžiai perskaitytų.

Silvestras.

Rašytojas reikalingas kultūros

Paskutiniu metu mūsų spaudoje neretai talpinami straipsniai, kuriuose gvildenami literatūros klausimai. Tai geras reiškinys. Tų straipsnių padariniai yra žymūs. Mūsų visuomenė — A. Pangonio žodžiais tariant — nustoja laikyti ypač pradedančius plunksnos darbuotojus kažkokiais vėjo pagautais žmonėmis. Tuose straipsniuose neretai pasitaiko ir gerų, svarbių minčių. Atsitinka tačiau ir taip, kad pasitenkinama tik žodžių barstymu. Tuščiažodžiavimo vardu pavadinčiau tas vietas, kur prašoma šilto visuomenės pritarimo, kur rašoma apie didžiulius, tiesiog milžiniškus literatūros klestėjimo galimumus mūsų krašte. Šį tvirtinimą pavadinčiau nesusipratimo ar reikalo nesupratimo padaru. Yra atvirkščiai. Pas mus nėra literatūros klestėjimo galimumų; kol kas nejuntama, kad toki galimumai atsirastų ateity. Tai nenugriaunamas faktas.

Iki šiol kai kurių mūsų kritikų bei publicistų peršamas tvirtinimas, kad krašte vykstančios tautinės, ekonominės bei socijalinės kovos, tai puiki medžiaga literatūrai, o šis laikotarpis kaip tik sudarąs sąlygas literatūros suklestėjimui. Tai yra tiesa. Bet taip pat tiesa yra, kad tos kovos vyksta jau ne nuo šiandie, o dvidešimtį ar dar daugiau metų, tačiau literatūros žydėjimo nematyti. Vadinas, šių veiksnių yra lyg ir permaža literatūrai tarpti. Yra dar ir kiti veiksniai. Medžiagai, kurią teikia įvairūs politiniai, ekonominiai, kultūriniai bei ideologiniai vyksmai, apdirbti, tinkamai suorganizuoti ir apdoroti rašytojas reikalingas didelės kultūros, mokslo ir nepaprasto prityrimo. Čia talento permaža.

Kitados Goethe rašė: „Das Genie ist der Fleiss" (Genjus yra tai kruopštumas, rūpestingumas). Šimtui metų praėjus, galima į Goethes tvirtinimą įvesti tam tikras pataisas ir pasakyti šitaip: genijus yra tai aukščiausias kūrybinis pajėgumas, kurį sudaro talentas, kruopštumas ir aukšta kultūra.

Nedvejotinai daug nusveria čia žmogaus kultūringumo poaukštis. Nieko nepadės ir talentas ir kruopštumas, jeigu stigs kultūros. Jeigu prisižiūrėsim į didžiuosius, genialius pasaulio rašytojus, kurie gyveno ar dar tebegyvena, vieną surasim visiems jiems bendrą savybę: visi jie buvo nepaprastai aukštos, aukščiausio laipsnio kultūros žmonės. Tą kultūrą jiems davė gilios studijos, kruopštus nenuilstamas darbas ir kelionės po platųjį pasaulį. Tam, žinia, reikalingos medžiaginės sąlygos. Man prisimena vieno Lietuvos valstybės kritiko žodžiai, kuris, recenzuodamas vieno mūsų rašytojo kūrybą, tarp kita ko pareiškė: „Talento negalima pirkti už vandenį — reikia aukso". Tai yra gili, nedviprasmiška tiesa. Žinia, tas kritikas, taip rašydamas, galvojo apie žemą rašytojo kultūros poaukštį.

Mūsų rašytojams trūksta aukštos kultūros. Ir nenuostabu. Kaip išrodo jų studijos? Baigęs ar nebaigęs gimnaziją, vos pradėjęs universiteto studijas, jau pradeda publicistinį ar literatūrinį darbą,— darbą, kuris suėda daug laiko. Taip mokslą ir ima galas. Nėra laiko. Reikia pelnyti duonos kąsnį. Mokslas taip ir lieka neįsigytas. Studijos atidedamos vėlesniam laikui, kada gal bus geresnės sąlygos. Bet juo tolyn, juo darbo daugyn, o laiko mokslui nėra. Taip rašytojai ir lieka mažamoksliai. Tai skaudžiai atsiliepia jų kūrybai.

Trūksta taip pat ir kruopštumo. Ne vieną kūrinį skaitydamas, rašytojas, regis, brauktų ištisus skyrius ir rašytų iš naujo. Bet nėra tam laiko. Taip ir išeina pasaulin prabėgom paviršutiniškai parašyti kūriniai.

Labai didelę reikšmę žmogaus kultūrėjimui turi jo medžiaginė būklė. Juk kasdien išeina iš spaudos naujos knygos, nauji dvasinės kultūros laimėjimo padarai, kuriuos visų pirma rašytojas turi pažinti, nes be jų jis liks trumparegis ir atsilikęs. Ar prieinamos mūsų rašytojams tos gėrybės? Peržiūrėkit jų knygynėlius ir įsitikinkit.

Porą kartų lankiausi pas jaunesniuosius lenkų rašytojus. Buvau nustebintas: visos vertingesnės prancūzų, anglų, vokiečių, rusų literatūros bei kritikos knygos yra jų spintose. Visi literatūros žurnalai. „Kiek išleidžiate knygoms per mėnesį?" užklausiau.—Apie šimtą zlotų —buvo atsakyta man.

Kitados rašytojas R. Mackevičius, rašydamas „Liet. Bare" apie mūsų rašytojų naivumą ir prityrimo stoką, tarp kitko suminėjo, kad gyvename parapijos gyvenimą. Reikia dar pridurti, kad ta parapija yra labai mažytė ir labai nuskurusi. Jos ribos tesiekia Brėslaują, Lydą ir Seinus. Tų ribų nėra peržengę mūsų rašytojai. Bet, kad tik taip būtų. Jie neturi galimumo dargi tinkamai pažinti savo „parapijos". O ką ir bekalbėti apie platųjį pasaulį. Berods nei vienas mūsų rašytojų nėra buvęs užsieny. Tad iš kur gali būti prityrimas, žmogaus supratimas, kultūra? Iš kur gera literatūra? Parapijoj tegali išaugti — dabartinėse sąlygose — tik parapijos masto literatūra.

Literatūros gyvenimiškumo reikalą rašytojai, be abejo, supranta patys. Bet tam, kad tas problemas galėtų išspręsti, rašytojas turi pralenkti aplinką, turi pasiekti kur aukštesnio kultūros laipsnio nei jo bendralaikiai. Šią galimybę turėtų visuomenė duoti rašytojui, o ne šiltus žodžius, pritarimą, susidomėjimą, kaip tuli pasiūlo.

V. Šiugžda.

Lietuvių kalbos žodžiai lenkų kalboje

Tautos, gyvendamos kaimynystėje ir turėdamos artimų santykių, viena kitą veikia: skolinasi viena pas kitą, visokių žodžių įvairioms sąvokoms reikšti, padargų darbams dirbti, papročių ir kitokių galų. Čia nelyginant žmogui su žmogumi gyvenant, nuolat tenka turėti reikalų ir nejučiomis ta ar kita kryptimi veikti savo kaimyną.

Mūsų krašte dažnai kalbama apie kultūrines įtakas, apie tų įtakų pasekmes, apie sugudėjusius ar sulenkėjusius lietuvius ir jų „tuteišą" kalbą. Kokią kultūrą visokie šeimininkai yra šiam kraštui davę, „Aide" jau buvo rašyta, o čia dar galima šį tą pridėti. Kiekviena šiokia ar tokia kultūra, atklydusi iš-toliau, daro įtaką ne tik tam kraštui, į kurį atklydo, bet ir pati gauna vietinės kultūros pradų. Mums, kalbant apie svetimas kultūras savo krašte, reikėtų žinoti, kad ir savo senos lietuviškos kultūros net ir senai sugudėjusiose bei aplenkėjusiose mūsų apylinkėse yra taip pat labai apstu.

Daugelyje sugudėjusio krašto vietų visa kaimų išvaizda, jų statyba, ūkininkavimo priemonės, papročiai ir net prietarai yra visai tokie patys, kaip tikrai lietuviškame krašte. Tik kalba ne ta. Bet gerai įsiklausę ir į kalbą dažnai girdime daugybę aiškios lietuviškos kilmės žodžių, tik truputį iškraipytų, tačiau dar visai gerai atpažįstamų ir nekalbininkui.

Profesorius J. Otrębski viename lenkų kalbos dalykų (Język polski, 1931,3) laikraštyje išspausdino straipsnį, skirtą vietinei lenkų kalbai panagrinėti. Čia jis randa visą eilę lietuviškų žodžių, kurių skambėjimas ir prasmė dažnai yra beveik visai nepakeista. Išrašysiu čia tuos žodžius, pažymėdamas jų lietuvišką skambėjimą ir prasmę:

1) *Atosa* — atāseja, prietaisas, kuriuo jungiama, siejama iena ir pirmutinių ratų ašis,

2) *berła* — bėralas,

3) *bitnik* (lenk. pszczelarz) bitiniñkas,

4) *dyrsa* — kąkol, stokłosa — dirsė, girsė,

5) *dyrwan* — rola leżąca odłogiem, — liet. dirvonas,

6) *krapsztać* — dłubać (w nosie), *krapštyti.*

7) *kulsza* — część nogi, udo — liet. kulšis, kulšė,

8) *kumpiak* szynka, liet. kum̃pis. Pastarąjį žodį kai kur lietuviškai užmiršę ir yra prisisavinę svetimą *šinką,*

9) *kumpielek* — okrajka chleba — liet. kumpẽlis (tarm.),

10) *łupy* — wargi, liet. lūpos,

11) *obżergać* — siąść okrakiem, okraczyć, liet. apžergti.

Pal. pasakymą *odżergaj* — odkrocz — liet. atžeřk,

12) *ortaj* — rataj — liet. artojas.

13) *parsiuk* — wiepsz — paršas, *parsiuczek* — paršẽlis,

14) *pod* — klepisko — liet. pādas.

15) *podynka,* garnek na mleko, liet. puodynė,

16) *poszor* — karm dla zwierząt domowych — pašaras,

17) *razgini* — rẽzginės,

18) *rougienia* — raugienė,

19) *rogojsz* — bułka — liet. ragaĩšis,

20) *rojst* — bagno — raistas,

21) *rupi* — sprawia troskę liet. rūpi, rūpėti,

22) *skierdź* — pasterz — skeřdžius,

23) *skierstuny* — zarzynanie wiepsza oraz poczęstunek z tej okazji — liet. skerstuvės,

24) *skrytul* — koło garncarskie — liet. skritulys,

25) *świren* — spichlerz — liet. svirnas,

26) *szakal pl. szakalki (szakale) szakaluki* — szczapy do palenia, šakalys, šakaliai,

27) *szałtanosy (i)* — pierogi (z twarogiem) podawane zazwyczaj na zimno — liet. šaltanosiai,

28) *szeczek* (szaczek, szaszok) — tchórz — liet. šeškas,

29) *szula* — słup stojący (w stodole, chlewie) — liet. šulas.

30) *warża* — kosz, ew. skrzynia na ryby, trzymane w wodzie, liet. várža,

31) *ważyniać (się), poważyniać,* powozić się, važinėtis.

32) *żłukta* — liet. žluktas prasmė ta pati.

ir t. t.

Čia suminėtieji žodžiai Vilniaus krašte nevisur lygiai yra paplitę. Vis dėlto jie labai aiškiai parodo, kaip daug dar yra išlikusių liet. kilmės žodžių. Šiaip jau aplenkėjusiame krašte ir sako, kad šiose vietose neperseniai visur skambėjo lietuvių kalba.

V. M.

Neleistini pasielgimai per rinkimus

Ministeris pirmininkas ir vidaus reikalų ministeris generolas Slavoi Skladkovskis prieš rinkimus į savivaldybes šiemet rugsėjo 9 dieną išleido aplinkraštį, kuriame tarp kitko pasakyta:

„Vyriausybės tikslas įteikiant rinkimų į savyvaldybes įstatymo projektą ir seime su senatu noras tvirtinant šį įstatymą buvo tas: patikrinti plačiosioms piliečių masėms tokias sąlygas, kad jie pilnai, naudodamiesi visiška laisve, galėtų patys spręsti (deciduoti), pasirinkdami kandidatus, o taipgi ir balsuodami už tuos, kuriems visiškai pasitiki".

Toliau aplinkraštyje gen. Slavoi Skladkovskis visiems vaivadoms, storastoms ir rinkimų komisijų pirmininkams primena štai ką: „Dėl to valdžios organai negali rinkikams trukdyti laisvai savo pareigas atlikti, o taipgi rinkikai turi būti apsaugoti nuo kokių nors spaudimų pašalinių veiksnių". Tai turėdamas galvoje, Ministeris pirmininkas šitaip kreipiasi į rinkimų komisijas: „Kreipiuosi į visus piliečius, kurie bus paskirti į rinkimų komisijas, kad tinkamai atliktų įstatyme jiems pavestas rinkimų pareigas ir kad jie pasipriešintų visokiems mėginimams, kurių tikslas būtų iškreipti rinkikų valia, rinkikų norai ir pasiryžimai."

Iš to matyti, kad vyriausybės galva kelis sykius primygtinai pakartojo, kad rinkimai turi būti laisvi, teisingi, kad jokių spaudimų, jokių neteisėtumų per rinkimus iš šalies negali būti.

Praktikoje, vykstant rinkimams, įvairūs veiksniai visaip pasielgia. Kadangi mūsų krašte rinkimai kai kur jau įvyko, o kai kur vyksta ir dar vyks iki Kalėdų švenčių, tai jau turime žinių, kaip kur elgėsi rinkikai, rinkimų komisijos ir kiti veiksniai, kuriems rūpi išrinktųjų sąstatas. Čia mums svarbu pažymėti tik kai kurie būdingesni faktai. Pirmiausia reikia pastebėti, kad rinkimams vykstant vistik atsiranda tokių žmonių, kurie stengiasi iškreipti rinkikų valią, trukdo rinkikams laisvai atlikti savo pareigas. Dar kai kur įteiktus kandidatų sąrašus pavadinami „Kauno" sąrašais. Taip vadindami, tur būt, nori duoti suprasti, kad tai yra kokie nelegalūs sąrašai. Bet toks pavadinimas būtų priešingas ir Ministerio Pirmininko minėtam parėdymui. Rinkti ir būti renkamas turi teisę kiekvienas Lenkijos pilietis, jeigu tik jis atitinka visus rinkimų įstatyme numatytus reikalavimus. O tas įstatymas nurodo tiktai piliečių amžių ir teises rinkti į seimą, neliesdamas visai tautybės. Vadinasi, visi piliečiai, be tautybės skirtumo, turi teisę dalyvauti rinkimuose, taigi rinkti ir būti renkami. Dėl to negali būti „Kauno" ar „Krokuvos" sąrašų. Gali tiktai būti sąrašas Nr. 1, Nr. 2 ir t. t. Galima vienas sąrašas vadinti lietuvių sąrašu, kitas lenkų, žydų ir t. t. Rinkimuose dalyvauja tiktai Lenkijos piliečiai, todėl sąrašus krikštyti „Kauno" ir kitais panašiais vardais yra neleistina, kaip neleistina vadinti „Maskvos" ar „komunistų", nes kaip pirmu, taip ir antru atveju norima primesti rinkikams kažkokius priešvalstybinius užsimojimus. Reikėtų laukti, kad panašūs kai kurių veiksnių „išsišokimai" bus atitinkamų organų ištirti ir numatinti. Tuo reikalu pirmiausia turėtų susirūpinti tie rinkikai bei renkami, kuriems teko toks sąrašo pavadinimas.

Antras neleistinas pasielgimas, kuris dabar jau tenka kelti aikštėn, tai pačių rinkikų ir renkamųjų rivalizavimas ir lenktyniavimas sudarant kandidatų sąrašus. Pasirodo, kad vienur kitur, sudarant kandidatų sąrašą, atsiranda daug daugiau norinčių kandidatuoti, negu numatyta įstatyme. Kadangi visų sutalpinti į kandidatų sąrašą neįmanoma, tai prasideda nesutikimai, barniai, intrigos. Vadinasi, atsiranda pavydas: „Kodėl jis, o ne aš? Argi jis geresnis už mane, argi aš būsiu blogesnis tarybininkas?" O kai tik prasideda tokie nesutikimai, pavydas, tai atsiranda ir netvarka, išira vienybė, susidaro partijos. „Jeigu aš nepakliuvau į kandidatų sąrašą, tai ir jis nebus išrinktas". Kilus pavydui, atsiranda kerštas. Nepatekęs į kandidatų sąrašą, pradeda ardyti vienybę, organizuoti priešingas, žalingas jėgas. Tuo nesutikimu, pakrikimu pasinaudoja visai pašaliniai asmenys, kurie išrenka abejoms susikivirčijusioms pusėms priešingus kandidatus. Toks lietuvių elgesys yra labai smerktinas ir žalingas. Per rinkimus pavydui neturi būti vietos. Sudarant kandidatų sąrašą negalima vaduotis asmeniškomis ambicijomis, negalima riesti nosies ir rodytis „kas aš", „mane turite rinkti". Tokioms tuštybėms neturi būti vietos, nes žmogų galima įvertinti tiktai kiti, bet ne pats save. Žmogų vertina tik pagal jo darbą, o ne pagal savo opiniją. Todėl lietuviai per rinkimus turi būti vieningi, drausmingi. Turi vaduotis ne asmeniškomis ambicijomis, bet savo luomo ir tautiškais reikalais. Svarbu, kad kiekvienas išrinktas mokėtų ginti ūkininkų reikalus. Kas veržiasi į kandidatus asmeniškais sumetimais, dėl garbės, tas tikrai mažai rūpinsis mūsų reikalais. Dėl garbės jis parsiduos kiekvienam, kas tik daugiau pažadės. Dėl to saugokimės pavyduolių kandidatų. Rinkime tiktai pavyzdingus, dorus, pasišventusius visuomenės reikalams lietuvius.

J.

Amnestijos klausimas

Kaip „Aide", taip ir kituose laikraščiuose jau seniai svarstomas amnestijos klausimas, kuris pasidarė aktualus padidėjus kalinių skaičiui, kuriam išspręsti yra gera proga šiemet, minint Lenkijos nepriklausomybės dvidešimtmetį. Kadangi visuotinės amnestijos įstatymą gali priimti tik Seimas, tai dideliu nekantrumu ir buvo laukiama pirmųjų naujai išrinkto Seimo posėdžių. Tačiau kol kas amnestijos klausimas Seime dar nebuvo svarstomas, nors jau iškeltas.

Trumpai buvo suminėta, kad neseniai atstovas Putek tuo klausimu įteikė vyriausybei interpeliaciją. „Robotnik Wileński" 69 ame numeryje yra paduotas visas interpeliacijos tekstas.

Atstovas Putek pateikė tokią interpeliaciją:

„Nuo kelių mėnesių visi yra susidomėję amnestija. Jai proga buvo numatyta minint Lenkijos nepriklausomybės dvidešimtmetį ir atgavus Užolzės Sileziją. Su šiais faktais susijusios viltys iki šiol neišsipildė. Tačiau visuomenėje ir toliau kalbama apie amnestiją. Visuomenė yra susirūpinusi ir teisingumo srityje atjaučiama, kad iki šiol Vyriausybė nepasakė savo žodžio, ar yra linkusi tą klausimą išspręsti įstatymo keliu ir kada galima to tikėtis. Kalėjimuose galima pastebėti susinervinimas, kuris gali pakenkti kalėjimų disciplinai, nes kaliniai vis dar tikisi amnestijos. Atsitinka taip pat, kad retkarčiais ir sprendimai skelbiami turint galvoje amnestiją, kuri esą išlyginsianti švelnumą arba griežtumą. Todėl nuteistieji dažnai nekreipia bylų į aukštesnes instancijas, manydami, kad visa tai išspręs amnestijos įstatymas".

Toliau interpeliacijos autorius, suminėjęs Brastos bylą ir Kartuzų Berezą, paklausė Ministerį Pirmininką:

1) Kaip Vyriausybė yra nusistačiusi amnestijos klausimu ir kada amnestijos įstatymo projektą pateiks Seimui?

2) Kada ir kokiu būdu Vyriausybė mano likviduoti Brastos bylos pasėkas ir ar yra ruošiamas aktas toje byloje nuteistiesiems, kurie dabar yra užsienyje?

3) Ar ir kada Vyriausybė mano panaikinti koncentracinę stovyklą Kartuzų Berezoje?"

Tiek atstovas Putek dėl laukiamos amnestijos. Kada ir kaip į šią interpeliaciją atsakys Vyriausybė — tuo tarpu nieko nežinia.

z.

Italai reikalauja Tuniso

Pasirašius Vokietijai ir Prancūzijai deklaraciją, kuri neva tai užbaigsianti ilgus teritorinius ginčus tarp abiejų didžvalstybių ir pasižadėjus bendradarbiauti dėl taikos sustiprinimo Europoje,—italai tuo susitarimu parodė didelį savo nepasitenkinimą. Jų spauda neigiamai įvertino deklaraciją, rašydama, kad Vokietijos ir Prancūzijos teritoriniai ginčai sunku bus taip greit likviduoti, nes didelis vokiečių skaičius Prancūzijoje trukdys tai atlikti. Toksai italų nusistatymas aiškinamas dabartinės Italijos užsienio politikos nepasisekimu. Rymo-Berlyno ašis, be abejo, yra svarbus politikos veiksnys, kurio neišsižadėtų nei Hitleris, nei Musolinis. Tačiau ne paslaptis, kad tas bendradrabiavimas nedavė Italijai laukiamų laimėjimų. Priešingai, Italija tik prakišo. Austrijos ir Sudetų prijungimas, o taip pat vokiečių veržimasis į Balkanus ir Rytus visai ištūmė Italiją iš Vidurinės Europos, kur ji dabar neturi jokios įtakos.

Ryšium su tuo buvo kalbama, kad ašis jau silpnėja ir gresia lūžimu. Kol kas tie spėliojimai nepasitvirtino, nes Italija, matydama, kad Vidurinėje Europoje galutinai įsigalėjo Vokietija, nukreipė savo politiką į Viduržemio jūrą, kur galis pasiekti didesnių laimėjimų.

Ispanijos problema įgauna dabar Italijai labai didelės reikšmės. Įsigalėję Ispanijoje italai šachuotų anglus ir prancūzus ir verstų juos rimčiau skaitytis su augančia Italijos galybe. Tačiau karas Ispanijoje vis dar nesibaigia, o per paskutinę anglų ministerių kelionę į Paryžių paaiškėjo, kad Anglija nepadarys jokių nuolaidų Ispanijos atžvilgiu, t. y. nepripažins sukilėlių kariaujančia puse. Ryšium su tais įvykiais persimetė Italija į Viduržemio jūrą ir iškėlė kai kuriuos teritorinius reikalavimus Prancūzijos atžvilgiu. Min. Čiano, parlamente pareiškė, kad Italija visomis išgalėmis stengsis apginti „italų tautos interesus ir jos gyvybines aspiracijas". Pasibaigus tiems žodžiams pasklido iš įvairių pusių šauksmai: Tuniso, Korsikos, Džibuti. „Šie agitacinio pobūdžio šūkavimai davė pradžią naujiems italų-prancūzų nesusipratimams.

Po abisinų karo italų—prancūzų santykiai buvo įtempti. Tačiau paskutiniuoju laiku šiek tiek buvo pagerėję, o po Miuncheno buvo tikimasi, kad galutinai pavyks susitarti. Tačiau nelauktas Italijos išsišokimas pakreipė santykių eigą blogojon pusėn. Po Čiano kalbos, visa italų spauda pradėjo agitacija už naujų žemių prijungimą. O reikia žinoti, kad spauda daugelyje valstybių duoda pradžią diplomatinėms notoms, ir ji pradeda pirmąjį puolimą.

Tuo tarpu italai norėtų gauti Somaliją su Džibutti miestu (kraštas, esąs Abisinijos kaimynystėje), didesnės įtakos Suezo kanalo vadovybei. Nicejos miesto Korsikos salos ir pagaliau Tuniso. Savo reikalavimų teisėtumą italai įrodinėja istoriniais ir tautiniais argumentais, teigdami, kad tos žemės nuo jų buvo atimtos apgaule. Iš tikrųjų tačiau Italijai Viduržemio jūra yra naujas įsitvirtinimo punktas prieš Angliją ir Prancūziją, o visa tai daro militariniais sumetimais. Žvilgterėję į žemėlapį, pamatysime, kad nuotolis nuo Tuniso iki Sardinijos (italų valdžioje) yra vos 144 km. Užėmę šią vietą, italai gali užkirsti anglams kelią į Indiją. Tunisas šalia strateginės vertės turi dar ir ekonominę reikšmę. Jis turtingas javais ir gyvuliais; jame, kaip manoma, yra didelės žibalo atsargos.

Be abejo, Prancūzija nesutiks atiduoti savo žemių, į kurias yra įdėjusi daug darbo ir kapitalo, juo labiau, kad jos pačios, o ypač Korsika, davusi prancūzams Napoleoną, nelabai norės pereiti italų valdžion. Tad reikia abejoti, ar gaus italai naujų žemių, o šis ginčas greičiausia baigsis kompromisiniu susitarimu. Ne be vertės yra čia faktas, kad italus remia vokiečiai. Mat, vokiečiai, norėdami atitaisyti „skriaudą", kokią padarė italams Vidurinėje Europoje ir norėdami pagyvinti savo kolonialinius reikalavimus, pritaria italų norams.

Prancūzijos Italijos santykių raida kelia daug nerimo Anglijoje, nes jos ir Prancūzijos gyvybiniai interesai reikalauja, kad būtų išlaikytas status quo Viduržemio jūroje, t. y. kad italai negautų jokių naujų žemių ir negalėtų jose įsitvirtinti.

Bd.

• KORESPONDENCIJOS •

Varėna, Viln.-Trakų apskr. *Kooperatinis veikimas.* Šio valsčiaus daugumoje sodžių gyvena lietuviai, išskyrus keletą nutautėjusių vienkiemių: Juočiai, Melekonys, Semoškos ir pati Varėna, kur paskutiniais laikais taip pat atsirado daugiau nelietuvių. Žydų Varėnoje yra keliolika šeimų. Bendrai imant, Varėnos valsčiuje tautybės atžvilgiu rasime: lietuvių 95%, lenkų 4,5% ir žydų 0,5%.

Šiame valsčiuje veikia keturi vartotojų kooperatyvai; jų tarpe du lietuvių ir du lenkų. Lietuvių kooperatyvai yra Barčiuose „Vienybė", kuris įsteigtas 1929 m. Šis kooperatyvas turi savo filiją Kaniavoje ir Rudnioje, kuri vadinasi „Šaltinis", įsteigtas 1937 m. Lenkų kooperatyvai yra Varėnoje „Obrona" ir valstiečių „Praca".

Kol Varėnos valsčiuje nebuvo nė vieno kooperatyvo, tol viskas privačiose krautuvėse labai brangiai buvo parduodama. Beveik visas krautuves turėjo žydeliai, kurie visai nerūpėjo prekės gerumas ir pirkėjui prieinamesnė jos kaina, o tiktai kad kuo daugiau pasipelnytų. Pavyzdžiui, žibalo litras visuomet parduodamas buvo 4—5 skatikais brangiau, negu Eišiškėje, o kur dar daug kitų prekių, už kurias ne skatikais, bet dešimtimis skatikų ir auksinų brangiau normalios kainos buvo parduodama.

Atsiradus pirmajam Barčių kooperatyvui, daug kas keistai į jį žiūrėjo, bet vėliau įsitikino, kad tas kooperatyvas, tai ne žydo krautuvė. Prekių kaina iš karto pasikeitė. Nemita brangiai, o tiek tik, kad galima būtų padengti pirkimo išlaidas. Tuomet žmonės ėmė rašytis nariais ir pirkinėti kooperatyve. Visokio plauko kooperatyvo priešai pranašavo greitą jo žlugimą, nesigailėdami melagingų paskalų. Bet, manydami, jog nieko nelaimėsią (kooperatyvas buvo labai palaikomas), ėmėsi griežtesnių priemonių. Būtent: 1932 m. 6 d. sausio mėn. (naktį padegta prie kooperatyvo esanti daržinė. Vėjas pūtė į kooperatyvo pusę. Nuotolis 7 mtr. Dalis stogo jau buvo pradėjusi degti, bet laiku subėgo sodžiaus gyventojai ir nedavė sudegti. Kitą kartą norėta buvo apvogti, bet laimė, mažai ką galėjo paimti. Na ir daug kitų teko pergyventi sunkumų.

Taigi Barčių kooperatyvas pirmas Varėnos valsčiuje sulaužė ledus ir davė pavyzdį kitiems.

Dabartiniu laiku jau kitaip čia kooperatinis veikimas atrodo.

1) Barčių kooperatyvas „Vienybė" parduoda įvairias kasdieniniam gyvenimui vartojamas prekes: cementą, galanteriją, audeklus, stiklus, išdirbdinėja šulniams rentinius, išrašydinėja įvairių firmų ūkio mašinas ir mėgino supirkinėti grybus. Mėnesio apyvarta vidutiniškai imant 4.500 auks.

2) Rudnioje „Šaltinis" jaunutis kooperatyvas nėra dar išplėtęs savo veikimo. Per mėnesį turi apyvartos apie 2000 auks. Šis kooperatyvas gali turėti gražią ateitį, nes yra geroje vietoje ir ūkininkų palaikomas.

3) Varėnos miesčiuke kooperatyvas „Obrona" (kariškių) daugiausia pritaikintas inteligentijai, o ne ūkininkams. Dabar jis yra gavęs koncesiją urmu pardavinėti tabaką. Apyvartos per mėnesį turi 4-5 tūkstančius auks.

Marcinkonys, Gardino apskr. *Rinkimai.* Marcinkonių valsčiuje rinkimai į seniūnijų tarybas įvyko gruodžio 11 d. Visas valsčius buvo suskirstytas į 17 seniūnijų, tačiau balsavimas įvyko tik trijose seniūnijose, būtent: Šklėrių, Randamonių ir Ratnyčios. Kitų seniūnijų gyventojai sutiko pravesti savo kandidatus be balsavimo.

Pradžioje valsčiaus ponai visur buvo išstatę savo kandidatų sąrašus, bet, kai kurių seniūnijų gyventojams labiau sujudus, vėliau ėmė daryti nuolaidas, kad tik būtų išvengta balsavimo. Tuo tikslu valsčiaus sekretorius Pšanovskis važinėjo po sodžius, šaukė žmonių susirinkimus ir leido žmonėms laisvai pasisakyti dėl kandidatų. Bet, žinoma, tokias „nuolaidas" jis darė tose seniūnijose, kur žmonės buvo paruošę savo atskirus kandidatų sąrašus. Marcinkonių, Mardasavo, Musteikos, Darželių, Margionių, Kabelių ir Neravų seniūnijose lietuviai gyventojai buvo labiausiai sukrutę. Todėl čia valsčiaus ponai ir turėjo daugiausia darbo skirtumams išlyginti, nes žmonės jų statomų kandidatų nesutiko paremti. Pav., Kabelių seniūnijoje valsčiaus ponams pamėginus statyti savo kandidatus, nieks nesutiko kandiduoti ir niekas nepasirašė jų deklaracijos. Toks lietuvių gyventojų vieningumas kai kam labai nepatiko, o ypač jiems rėžė akį, kad į seniūnijų tarybą narių sudėtį įėjo du lietuviai mokytojai: J. Navickas ir V. Makarevičius.

Į *Darželių* seniūnijos tarybos narius stengėsi įeiti Musteikos Urėdijos keli valdininkai, bet žmonės nesutiko, ir jie neįėjo. Įėjo tik vienas eigulis, kurį žmonės laiko lietuviu.

Margionių seniūnijoje stengėsi pravesti savo šalininkus dabartinis valsčiaus vaitas Jezukevičius. Bet žmonėms tinkamu būdu užreagavus, kandidatų sąrašas iš pagrindų buvo pertvarkytas ir sudarytas taip, kad jis daugumą patenkino.

Marcinkonyse reikėjo išstatyti 24 nariai ir tiek pat pavaduotojų. Valsčius sutiko nusileisti su sąlyga, jei tame skaičiuje bus 6 lenkai ir 2 žydai. Žmonės sutiko, ir tokiu būdu buvo sudarytas bendras sąrašas.

Mardasave ir *Musteikoje* taip pat daug laimėta.

Iš *Viečiūnų* ir *Neravų* žinių dar trūksta.

Kitas seniūnijas sudarė nedideli sodžiai, kur lietuviai gyventojai mažiau buvo sukrutę, pagaliau, jiems nelengva buvo surasti ir tinkamų žmonių.

Mažiausiai rinkimuose laimėjo *Puvočių* seniūnija, kuri yra viena didžiausių. Ten žmonės nesusivokė laiku sukrusti. Kai sukruto, jau buvo pervėlu.

Šklėriuose, Randamonyse ir Ratnyčioje buvo išstatyta daugiau, negu po vieną sąrašą ir todėl ten rinkimai įvyko. Bet jų vaisiai dar nežinomi.

Apskritai, Marcinkonių valsčiuje rinkimai ėjo sklandžiai. Lietuviai jais domėjosi ir laikėsi vieningai, o ypač pavyzdingai elgėsi jaunimas.

Kundra.

KRONIKA

Dėl savivaldybių rinkimų

Vilniaus krašte rinkimai į seniūnijų tarybas kai kur jau įvyko, o kitur dar įvyks. Iš gaunamų pranešimų matyti, kad lietuviai gyventojai rinkimuose dalyvauja sąmoningai ir tinkamai pasiruošę. Valsčių įstaigos su tuo skaitosi ir ieško bendros kalbos. Vienur kitur, abiem pusėm susitarus, sudaryti bendri sąrašai, kuriuose įtraukti valsčių įstaigų ir pačių lietuvių gyventojų numatyti kandidatai. Tose vietose rinkimų nebus — pateikti kandidatai ir bus laikomi išrinktais. Bet kitur, kur susitarimo nebuvo, sudaryti atskiri lietuvių gyventojų sąrašai, ir ten turės įvykti rinkimai. Kaip iš šio numerio korespondencijų matyti, Marcinkonių valsčiuje tokie rinkimai jau įvyko. Būtų geistina, kad mūsų korespondentai praneštų ne vien apie kandidatų sąrašų sudarymą ir įvykusius rinkimus, bet ir suteiktų daugiau tikslesnių žinių, kuriose seniūnijose, kiek ir kas iš lietuvių įeis į seniūnijų tarybas.

„Jaunųjų Žodžiai"

Gruodžio 13 d. Vilniuje išėjo iš spaudos vienkartinis iliustruotas lietuvių jaunimui skiriamas žurnalas „Jaunųjų Žodžiai". Išleido K. Blaškauskas.

Pažymėtina, kad nuo pernykščių metų pavasario, kada buvo teismo sprendimu sulaikytas jaunimui skiriamo savaitinio žurnalo „Jaunimo Draugo" leidimas, iki šiol, negaunant leidimo kitam nuolatiniam žurnalui, vis tebeleidžiami vienkartiniai žurnalai. Šis „Jaunųjų Žodžių" venkartinis žurnalas iš eilės jau yra 40-tasis.

Nubaustas sporto rungtynių organizatorius

Šiemet Vilniuje buvo norėta surengti pirmoji Vilniaus krašto lietuvių sporto šventė. Tuo tikslu spalių 6—8 dienomis fizinio lavinimo mokytojas Pranas Žižmaras buvo Vilniuje surengęs bandomąsias sporto rungtynes, kuriose dalyvavo paskiri Vilniaus ir provincijos lietuvių sportininkų būreliai.

Dabar tenka sužinoti, kad tų bandomųjų sporto rungtynių organizatorius mokyt. Pr. Žižmaras gruodžio 7 d. buvo pašauktas į Vilniaus Miesto Storastijos įstaigą, kur ištardytas ir storastos sprendimu nubaustas už tų rungtynių surengimą 20 auks. pinigine bauda arba 4 dienų areštu.

Nubaustasis apeliavo aukščiau.

Kalėdų atostogos

Vilniaus nuniversiteto studentai paleidžiami Kalėdų atostogų gruodžio 15 d. Jų atostogos truks iki 1939 m. sausio 8 d.

Pradžios ir vidurinėse mokyklose Kalėdų atostogos truks nuo gruodžio 22 iki 1939 m. sausio 10 dienos.

Arkivyskupijos Kurija statydinsis didelius rūmus

Vilniaus Arkivyskupijos Kurija nusipirko priešais Katedrą-Baziliką esamą Bulhako aikštę, kur ketina pasistatydinti didelius rūmus. Ten būsią katalikiškųjų organizacijų centrai, knygynas ir kt.

Šelpiami žydų tremtiniai

Dabar viso pasaulio žydai labai yra susirūpinę Vokietijos žydų likimu, o ypač tų, kurie jau yra iš Vokietijos ištremti. Beveik visose Europos ir Amerikos valstybėse tremtinių žydų reikalams renkamos aukos.

Neatsilieka ir Vilniaus žydai. Beveik per visą mėnesį jie savo tarpe rinko tremtiniams žydams aukas. Ir surinko nemažai — daugiau kaip 40.000 auks. Daugiausia davė aukų žydų pramoninkai, pirkliai ir rabinai.

— Šiomis dienomis Vilniuje mirė žymus žydų rašytojas Aronas Markas. Jis yra parašęs ir išleidęs lenkiškų žydų kalbos žodyną, išvertęs į lenkų kalbą vieną žydišką dramą ir, be to, buvo vieno žydų laikraščio redaktorius.

KARAS KINIJOJE

Japonai prie Kantono susilaukė tiek paramos, kad pamėgino pralaužti kinų eiles, kurios supa miestą. Jų mėginimas vienoje vietoje pasisekė. Kinai į vakarus nuo Kantono buvo priversti pasitraukti. Už tai jiems nepasisekė prie geležinkelio, kuris eina iš Kantono į Hankau. Čia kinai sumušė japonus ir privertė juos trauktis atgal.

Šie mūšiai rodo, kad japonai yra jau surinkę pakankamai jėgų ir jau mėgina atstumti kinus nuo Kantono. Tenka laukti jau palankesių žinių japonams. Mūšiai dar nebaigti ir, kaip praneša kinai, yra nepaprastai atkaklūs.

Japonai praneša, kad jiems pasisekė visai sunaikinti kinų partizanus, kurie veikė jų užnugaryje. Jiems, esą, jau pasidavė visi žymesnieji partizanų vadai. Vien Šantungo provincijoje japonai nuginklavę per 50.000 kinų partizanų ir apie 8.000 jų žuvo susirėmimuose.

Sumuštas amerikietis žurnalistas

Seimelio rinkimais Klaipėdos krašte buvo susidomėjusi viso pasaulio spauda, kuri spėja, kad nuo jų eigos ir jų vaisių gali pareiti tolimesnis Klaipėdos krašto likimas ir visokie galimi tarptautiniai įvykiai. Todėl rinkimų stebėti į Klaipėdą buvo atvažiavę vokiečių, lenkų, prancūzų, anglų, amerikiečių, italų, sovietų ir kai kurių kitų tautų spaudos atstovai. Jie visur važinėjo ir rinko žinias, kurias tuo jau siuntė savo laikraščiams.

Neišvengta ir netikėtumų. Vienas amerikietis žurnalistas uniformuotų vokiečių naktį Klaipėdoje buvo sulaikytas todėl, kad jis su jais nesisveikino rankos pakėlimu. Įvykus ginčui, žurnalistas nuvestas į policijos (autonominės, kuri yra vien vokiečių) būstinę, kur buvo ištardytas ir sunkiai sumuštas: išdaužta akis, sužalotas veidas ir nosyje pramušta skylė.

Tuo įvykiu susidomėjo Jungtinių Amerikos Valtybių pasiuntinybė Kaune, kuri jau daro atitinkamus žygius.

Ukrainų klausimas užsienio spaudoje

Pastaruoju laiku užsienio spauda pradėjo labai daug rašyti ukrainų klausimu. Pažymėtina ir tai, kad šis klausimas yra iškilęs beveik vienu metu Vokietijos, Prancūzijos, Čekoslovakijos ir Anglijos spaudoje.

Vokiečių spauda deda pasikalbėjimą su Pakarpačio Ukrainos premjeru kun. Vološinu, kuris kalba apie 45 milijonų Ukrainą. Lenkų spauda premjero Vološino kalbą vadina nesveiko proto žmogaus kliedėjimu.

Čekoslovakijos spauda taip pat iškelia didelės Ukrainos klausimą ir aiškiai stoja ukrainų pusėn. Dėl jos nusistatymo nurodoma, kad čekai dabar kalba ir veikia, kaip jiems nurodoma iš Berlyno.

Prancūzų spaudos tonas visai kitoks. Prancūzai reiškia susirūpinimą vokiečių susidomėjimu ukrainais ir nurodo, kad prancūzai negali būti abejingi dėl įvykių, kurie gali įvykti Rytų Europoje. Lenkija, Rumunija ir Rusija vis dėlto esą Prancūzijos talkininkai ir jų likimas turįs rūpėti kiekvienai Prancūzijos vyriausybei.

Anglų spauda taip pat kreipia dėmesį savo krašto visuomenės į Europos Rytus ir kviečia vyriausybę kartu su Prancūzija budriai sekti įvykių raidą toje vietoje, kur susiduria Vokietijos, Lenkijos ir Rusijos reikalai.

Blogėja Vokietijos — Vatikano santykiai

Neseniai pasveikęs popiežius Pijus XI, priėmęs maldininkus, pasakė jiems kalbą, kurioje tarp kitko pažymėjo, kad katalikų Bažnyčiai gresia naujas pavojus. Šie popiežiaus žodžiai sukėlė pasaulinėje spaudoje sensaciją, bet nieks negalėjo atspėti, koks iš tikrųjų gresia katalikų Bažnyčiai pavojus.

Tik vėliau ėmė aiškėti, kad popiežius turėjo galvoje diena dienon blogėjančią Vokietijos katalikų padėtį. Tuo pačiu metu spaudoje pasirodė žinių, kad Vokietijos vyriausybė žadanti sukonfiskuoti visus katalikų Bažnyčios turtus. Pranešdama tokią žinią, anglų spauda rašo, kad netrukus bus nutrauktas tarp Vokietijos ir Vatikano 1933 metais pasirašytas konkordatas. Vatikanas ta proga esą paskelbsiąs vadinamąją „Baltąja Knygą", kurioje dokumentais bus įrodyta, kaip vokiečiai savarankiškai laužė konkordatą.

Įvairu-įdomu

Nepaprasti dvynukai

Lygiai prieš metus laiko netoli Maskvos gimė dvynukai, bet ne normalūs, o suaugę į vieną vietą. Juos ištirti paėmė Maskvos medicinos institutas. Pasirodė, kad dvynukų esama tikrai labai įdomių. Jų galvos yra atskiros, bet šonai sulipę. Ir taip sulipę, kad abu vaikai turi tik po vieną ranką ir po vieną koją. Vadinasi, jų kojos ir rankos yra bendros. Taip pat bendra yra širdis, kraujo apytaka, viduriai. Tačiau abi alsuoja atskirai ir turi atskiras nervų sistemas.

Paprastai tokie labai sulipę, turį bendras kūno dalis, vaikai gyvena visai trumpą laiką. Tačiau maskviškiai gyvi tebėra ir dabar. Toks ilgas jų amžius nemažai nustebino mokslininkus. Bet kartu jie tuo gerokai ir džiaugiasi, nes turi progos stebėti tokių keistų dvynukų augimą. Pasirodo, kad šie dvynukai nemažai pasitarnavo mokslui. Gydytojai, juos stebėdami, patyrė, apie žmogaus organizmo veikimą daugeli dalykų, kurie anksčiau buvo neaiškūs.

Šie nepaprastieji Maskvos dvynukai gyvena ir kartu ir atskirai. Kiekvienas šis vaikas turi atskirą dvasinį ir jausmą gyvenimą. Vienam vaikui bakstelėjus į pirštą, jis jaučia skausmą ir verkia, o kitas tuo pačiu laiku ramiai žaidžia ir šypsosi. Abu vaikai miega atskirai. Abu atskirai jaučia ir alkį. Vieną vaiką pavalgydynus, tas būna patenkintas. Bet kitas tuo pačiu laiku verkia, kol pats negauna kokio kąsnio. Tai ypatingai svarbus patyrimas, nes abu vaikai turi juk bendrus vidurius. Dėl to, prisivalgius vienam, turi būti sotus ir kitas. Tačiau taip nėra,

O kodėl — tebėra paslaptis.

Šie nepaprasti Maskvos dvynukai yra prižiūrimi labai rūpestingai. Norima, kad jie gyventų kuo ilgiausiai. Jeigu gyvens, be abejo, jie dar daug kuo patarnaus mokslui, ypač sprendžiant miego, alkio, žmogaus savijautos klausimus.

Anglija senių valdoma

Tuo metu, kai daugumoje Europos valstybių vyriausybių priešakyje yra ne seni asmens, Anglijos valstybės vairą laiko dar prieškariniai politikai.

Anglų vyriausybę galima vadinti senių taryba.. Štai jos narių amžius.

Lordas Mogen turi 72 metus, Ministras pirmininkas Čemberlens — 69 m. Vidaus reikalų ministras Saimon — 65 m. Lordas Rensimenas — 67 m. Indijos reikalų ministras Zetlend — 62 m. Krašto apsaugos derinimo Inskipas — 62 m. Tuo būdu trys ketvirtadaliai ministrų tarybos narių yra senesni negu 50 metų amžiaus.

Jauniausias yra kolonijų ir dominijų ministras Macdonald.

Karo teismas prieš ūsus

Jaunas kareivis britų kariuomenėje Leslie Bursellis užsispyrė auginti ūsus, nors tai buvo jam draudžiama. Užsispyrė, tur būt, tik dėl to, kad tebebuvo visai jaunas, vos dvidešimties metų, vadinasi, kada ūsai dar tik buvo pradėję želti. Už neklusnumą jis šiomis dienomis buvo teisiamas kariuomenės teismo ir jo sprendimu buvo pašalintas iš karališkosios britų kariuomenės.

Štrauso valsai — mėgiamiausia karvių muzika

Jau seniai yra patirta, kad kai kurie gyvuliai muziką labai mėgsta. Ypač didelėmis muzikos mėgėjomis yra karvės. Muzika taip gerai jas veikianti, kad karvės duodančios kur kas daugiau pieno. Tačiau, kaip pasirodo, ir karvėms ne vienodai jas veikia. Tai tvirtina Vokietijos gyvulininkystės specialistai, kurie darė platesnius tyrinėjimus ir stebėjo kaip kokia muzika veikia karves bei jų pieningumą. Kaip pasirodo, moderniškoji džazo muzika karvėms ne visiškai patinka ir jos nuo tokios muzikos darosi nervuotos, o nuo to mažėja pieno kiekis ir jo riebumas. Taip pat neigiami veikia karves ir liūdni, gedulingi maršai, bei panašios melodijos. Tuo tarpu rami, ritmiška muzika karves veikia labai teigiamai, nuo ko padidėja pieno kiekis ir nekinta jo riebumas. Pasirodo, kad visų daugiausia karvėms patinka gražūs ir melodingi Štrauso valsai. Vienas plačiausiai žinomų ir savo laiku buvusių madniausių Štrauso valsų vadinasi „Dunojaus bangos". Karvės šį valsą labiausiai mėgstančios ir jo klausydamos, kaip tegia bandymus dariusieji specialistai, duodančios 20 — 40% pieno daugiau, negu be muzikos. Todėl visai netenka stebėtis, kad Amerikoj ir kituose kraštuose ūkininkai tvartuose įtaiso radijo aparatus, kad karvės laiks nuo laiko galėtų pasiklausyti muzikos. Reikia manyti, kad netrukus susilauksime laikų, kai radiofonų programose bus skiriamos ir „karvių muzikos valandėlės".

Ar žinote?

Kai garsusis Stefensonas darė pirmuosius bandymus Anglijoje savo išrasto garvežio, tai prieš jo mašiną turėjo eiti stipruolis boksininkas, kad nuvaikytų šalin minią, kuri buvo pasinešusi jį į kąsnelius sudraskyti.

Gydytojų draugijos padarė pareiškimus, kad jei tie garvežiai pradės važinėti, tai nuo dūmų iš jo kamino paukščiai užtrokš beskrisdami, o keleiviai važiuojant per tunelius taip pat visi užtroks nuo tų baisių dūmų.

* * *

Amerikoje, 1881 metais, *Uaitas* atidarė pirmuosius kursus mašinėle rašyti mokytis. Moterų draugija tada pareiškė griežtą protestą, kad mergaičių prigimtis yra silpna ir jos negalės mašinėle rašyti. Dabar gi daugumas mašininčių yra mergaitės visuose biuruose ir valdžios įstaigose.

* * *

Vienas labai išsiplatinęs Amerikoje laikraštis, 1865 m. rašė: Visiems protingiems žmonėms yra žinoma, kad per vielą žmogaus balsas negali eiti. Jei netoli ir galima būtų žmogaus balsą perduoti, tai tolimesniam tarpui išradimas neturės reikšmės.

Kada *Graamas* Belis, nežiūrėdamas į plačių masių pajuoką, pradėjo pardavinėti savo telefono aparatus ir norintiems įtaisydavo telefoną, tai vienas Čikagos laikraštis rašė, kad policija turėtų susidomėti šiuo apgaudinėtoju, kuris vilioja minkštagalvių pinigus.

* * *

Kai Šarlis *Žokaras* išrado audimo mašiną, tai Lijono gyventojai jo išrastą mašiną iškilmingai sudegino miesto aikštėje, o paties išradėjo vos nepaskandino. Jį apkaltino, kad jis savo išradimu paveros pusę Lijono gyventojų elgetomis.

* * *

Kai siuvėjas *Timonje* išrado siuvamąją mašiną, tai visi siuvėjai sukilo prieš jį. Užpuolė jo siuvyklą, sudaužė viską, o jis pats vos spėjo pabėgti.

Susirinkęs mašinos dalis į maišą, jis iškeliavo iš Paryžiaus. Vėliau jis buvo išsiųstas į Angliją ir mirė skurdžiai, nes jam gyvam nebeteko pasinaudoti savo išradimo vaisiais.

Apie kalendorių su trylika mėnesių

Prieš kurį laiką buvo plačiai rašoma ir šnekama apie reformas kalendoriaus, apie įvedimą metų su trylika mėnesių; buvo rašoma, kad virš dvidešimties valstybių pageidauja tokio patogesnio kalendoriaus, tik mažumas valstybių, tarp jų Anglija, šiuo klausimu tyli.

Ne kiekvieni metai yra tinkami pradėti naują kalendorių. Reikia, kad pradžia metų sutaptų su pradžia savaitės, nes kitaip tektų nepabaigus paskutinės savaitės senųjų metų, pradėti pirmąją naujųjų metų. Ateinantieji 1939 metai patogūs kalendoriaus reformai, nes Naujų Metų šventė išeina sekmadienį.

Ką gi ateinančiais Naujais Metais reikėtų daryti? Reikėtų Naujų Metų dienas vadinti „Nauji 1939 metai pirma diena", nevadinant jų nei sekmadieniu, nei sausio pirmąja diena, o rytojaus dieną jau bus sekmadienis ir sausio pirma diena. Paskui eitų savaitės per metus. Galas 52-ros savaitės, šeštadienis, būtų galas savaitės. Sekantieji 1940 metai yra keliamieji, turi 356 dienas, taigi be Naujų Metų dienų, reikėtų dar antrai dienai dėti atskiras vardas, reikėtų jas pavadinti „Kilnojamoji 1940 metų diena", o jau po jos eitų sekmadienis—sausio pirma diena.

Praleidę 1939 metus, kitą patogumą keisti kalendorių sulauksime tik po dvylikos metų, būtent, 1950-tais metais. Vėl Nauji Metai išeina sekmadienį.

Jei pradžią savaitės laikyti ne sekmadienį, bet pirmadienį, tai reformuoti kalendorių tiktų 1940 ir 1945 metai.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59. Administracija priima nuo 9 iki 13 val.

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų.

Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Wydawca i redaktor **Ludwik Cycenas**.

Leidėjas ir redaktorius **Liudvikas Cicėnas**.

Drukarnia „RUCH" Wilno, ul. Tatarska 6. Telef. 21-83.

„RUCH" spaustuvė Vilnius, Totorių g. 6. Telef. 21-83.